

Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland in 1984

W.J. Holverda, J. Mennema, R. van der Meijden, R.S.J. Smits en E.J. Weeda (Rijks-herbarium, Postbus 9514, 2300 RA Leiden)

New records of rare plants in the Netherlands in 1984

In the list of new records of rare species the categories 'adventitious species' and 'species escaped from cultivation' are no longer kept separate from the Dutch species. Species which are purportedly introduced as seeds (for oil or birds) or fruit (for human consumption) are no longer regarded as adventitious and are not mentioned any more in the list. Only true adventitious species are mentioned when at least ten localities are known within the last 15 years. The same holds true for species escaped from cultivation.

Interesting new records are mentioned of *Lycopodium tristachyum* and *L. annotinum*, of various ferns in the IJsselmeerpolders, of *Herminium monorchis*, *Orchis morio* and *Schoenus nigricans*; *Apium repens* is not yet extinct; new records of *Eriophorum gracile*, *Campanula glomerata* and *Viola persicifolia* are mentioned; and *Carex lepidocarpa*, once found in 1912, has been rediscovered.

Inleiding

Twee maal heeft de Lijst zich uitsluitend beperkt tot zeldzame adventieve en verwilderde planten in afwachting van de aanvullingen op het eerste (en het tweede) deel van de Atlas van de Nederlandse Flora. Hoewel het overzicht van deze aanvullingen nog niet gereed is, vonden wij het ongewenst om nog langer informatie over nieuwe vondsten van wilde planten achter te houden. Dat betekent wel, dat over de jaren 1980-1983 een informatieachterstand blijft bestaan. Wij hopen deze achterstand te zijner tijd in te lopen.

Jaarlijks zenden enkele honderden correspondenten vele duizenden opgaven van bijzondere en minder bijzondere vondsten van planten naar het Rijksherbarium toe. Het administreren en het controleren van deze opgaven vergt veel tijd. Veranderingen in de taakstelling en samenstelling van de afdeling Nederlandse en Europese Flora maken het noodzakelijk de hiervoor beschikbare tijd aanzienlijk te beperken, al zet de afdeling haar administratieve en controlerende taak uiteraard wel voort. Een deel van alle genoemde vondsten wordt na controle in de Lijst opgenomen en wel vooral die, welke naar onze mening voor de floristiek van Nederland van belang zijn. Voor een verantwoording van deze werkwijze wordt verwezen naar het tekstgedeelte na de opsomming der soorten.

De Lijst heeft thans meer dan voorheen het karakter van een nieuwsrubriek. Daarom wordt ook gestreefd de jaarlijkse publicatie telkens voor het begin van het 'floristisch' seizoen te doen plaatsvinden. Gegevens, die mogelijkterwijls voor de Lijst van belang zijn, dienen uiterlijk aan het eind van het jaar, waarin de vondst werd gedaan, aan ons te worden toegezonden.

Bij alle vondsten in de Lijst wordt het uurhoknummer aangegeven; de aanduiding 'IVON' is korthedshalve weggelaten. Ook het jaartal van de vondst wordt niet genoemd: dat betreft steeds 1984, tenzij anders is aangegeven.

Het floristische jaar 1984

In 1984 zijn weer vele interessante vondsten gedaan. Naar onze indruk is een deel van de nieuwe vondsten op te vatten als het (her)ontdekken van reeds lang bestaande vindplaatsen. De uitbreiding van de soort is dan dus slechts schijnbaar, zodat de Lijst een eenzijdig-positief beeld geeft. Anderzijds worden er ook werkelijk nieuwe groeiplaatsen gesignaleerd als gevolg van natuurlijke processen; hierin zijn wij in eerste instantie geïnteresseerd.

Bij de sporenplanten kunnen we een opmerkelijke toename constateren. In deze groep planten worden nog steeds nieuwe interessante vondsten gedaan in de Noordoostpolder. Ronduit een verrassing is het gezamenlijke optreden van *Lycopodium tristachyum* en *L. annotinum* op een merkwaardige plaats bij Apeldoorn.

Ook aangaande de bloemplanten kunnen we een aantal positieve zaken melden. Interessant is de nieuw ontdekte vindplaats van *Campanula glomerata* langs de Rijn. Belangwekkend zijn de nieuwe vestigingen van *Herminium monorchis* in de Lauwersmeer en van *Orchis morio* en *Schoenus nigricans* in het Deltagebied. Van *Apium repens*, een uitgestorven gewaande schermbloem, werden drie vindplaatsen herontdekt, zoals reeds in Gorteria 12, 1985: 210 werd gemeld. De zeer bedreigde *Eriophorum gracile* werd bij Westbroek teruggevonden, meer dan een eeuw na de laatste vondst uit dat gebied. Heel verheugend was het dat het eveneens zeer bedreigde melkviooltje (*Viola persicifolia*) op een oude vindplaats werd herontdekt, terwijl er eveneens een geheel onbekende, relatief grote groeiplaats werd gevonden. **De vondst van het jaar** is echter zonder twijfel het terugvinden van *Carex lepidocarpa*. De zegge was eenmaal in 1912 waargenomen en werd als uitgestorven beschouwd. Juist omdat het een ecologisch interessante soort is uit de categorie van ook in internationaal verband bedreigde ecotypen, is het terugvinden ervan meer dan alleen maar interessant voor de statistiek.

Enkele soorten breiden hun recent gevormde areaal in Nederland sterk uit. Dat geldt voor *Eragrostis pilosa* en *E. minor*, waarvan het aantal vindplaatsen blijkens publicaties in Gorteria 11, 1982-1983: 79, 106 en 134 dermate is toegenomen, dat nieuwe vondsten van deze soorten niet meer in de Lijst worden opgenomen. En dat, terwijl beide soorten twintig jaar geleden in ons land nauwelijks voorkwamen! Of *Buddleja davidii* om dezelfde reden in de Standaardlijst moet worden opgenomen staat nog te bezien, maar de uitbreiding in het stedelijke gebied en langs spoorwegen is zo spectaculair, dat deze vondsten niet meer in de Lijst zijn opgenomen. Minder spectaculair, maar toch duidelijk genoeg is de uitbreiding van *Cardaminopsis arenosa*, *Cerastium pumilum*, *Lepidium heterophyllum* en *Poa bulbosa* en van de niet in de Standaardlijst opgenomen soorten *Lagurus ovatus* en *Polygonum monspeliensis*. Andere soorten beginnen misschien vaste voet in Nederland te krijgen: *Bromus diandrus*, *Chenopodium botrys* en *C. pumilio*, *Herniaria hirsuta*, *Vincetoxicum nigrum* en *Vulpia ciliata*, alle soorten die ontbreken in de 20e druk van de Flora van Nederland, omdat zij te weinig in ons land werden waargenomen. Naast een aantal minder opzienbarende vondsten, die te beschouwen zijn als aanvullingen op de Atlas, bevat de Lijst ook weer enkele zeer vreemde vondsten, zoals die van de in het Deltagebied met uitsterven bedreigde *Spartina maritima*, die voor het eerst in het Waddengebied is gevonden, de vondst van *Cicendia filiformis* op het werkeiland Neeltje Jans in de Oosterschelde en van *Melampyrum arvense* in een rozenplantsoen.

De Lijst van 1984

PTERIDOPHYTA

Asplenium trichomanes L.: Gelselaar, 34.23, in waterput (opg. Ph. Sollman) -- Rotterdam, Hillegersberg, 37.27, kerkhof (opg. P. Florusse) -- Tilburg, Lange Nieuwstraat en kerkhof Het Goirke, 50.17 (opg. R. Vereijken) -- Venlo, 52.57, oude muur (opg. P. Spreuwenberg).

Asplenium viride Hudson: de opgave voor Bunde is onjuist; zie Natuurhist. Maandblad 73, 1984: 155; 74, 1985: 52.

Dryopteris cristata (L.) A. Gray: zie bij *Lycopodium tristachyum*.

Dryopteris pseudo-mas (Wollaston) Holub: negen nieuwe vindplaatsen in de Noordoost-Polder: 16.31, 16.41, 20.16, 21.13, 21.23, 21.52 (opg. P. Bremer) -- Sonse Heide, 51.24, in dennenaanplant van ca. 15 jaar oud tussen vele *D. filix-mas* (J. Bruinsma e.a.). De zeer aanzienlijke toename van het aantal vindplaatsen is toe te schrijven aan de verbeterde kennis over deze soort en aan het bijzondere milieu in de Noordoost-Polder.

Equisetum ramosissimum Desf.: Steenderen, NW. van Olbruggen, 33.56, op zandheuvels bij zandgat in uiterwaarden van de IJssel (W.J. Drok, via R. Mes) -- Sliedrecht, 38.53, stationemplacement, een grote populatie; zie A. Koster, Spoorwegflora 4, 1984: 112.

Equisetum sylvaticum L.: O. van Zelhem, 41.11, in berm Bielemansdijk (opg. D. Douwes & Ph. Sollman) -- idem, 41.12, in stikstofrijke berm van landbouwweg met aan de ene zijde een snijmaisakker en aan de andere kant een cultuurweide, 20 planten (opg. D. Douwes) -- Oetelaar, 45.54, over een lengte van 15-20 m (B.A.H. Peters). Gezien het karakter van de standplaatsen op de twee eerstgenoemde vindplaatsen kan aangenomen worden dat het hier om oude, niet eerder ontdekte vindplaatsen gaat waar de soort zich na vergraving heeft kunnen handhaven. Zie ook Weeda, Ned. Oec. Flora 1, 1985: 20.

Gymnocarpium dryopteris (L.) Newman: landgoed 't Waliën bij Almen, 33.38, in greppel in 90-jarig bos van grove den (P.A. Bakker), juni 1983 -- nabij Tandem, Westendorp, 41.22, talrijk in bosrestant (opg. D. Douwes).

Gymnocarpium robertianum (Hoffm.) Newman: perron van Akkrum, 11.32, Amsterdam, 25.58 en Delft, 37.15; zie J. Freijer & W. de Winter, Perronkantjes, 1983: 15, 27.

Lycopodium annotinum L.: Diever, landgoed Berkenheuvel, 16.28, in sparrenbos met veel kraaiheide (opg. L. Jalink & M. Nauta, 1983) -- 33.21: zie bij *L. tristachyum*.

Lycopodium tristachyum Pursh: W. van Apeldoorn, 33.21, zuidtalud (met noordexpositie) van autosnelweg A-1 op enkele plaatsen (E.T.M. Overkamp). Op dezelfde opmerkelijke vindplaats werden ook gevonden *Lycopodium annotinum* en *Dryopteris cristata* in een vegetatie bestaande uit *Polytrichum commune* en *Dryopteris dilatata*.

Matteuccia struthiopteris (L.) Todaro: Enschede-Deuringen, Oosterveld, 28.58, langs beek (E.J. Weeda).

Ophioglossum vulgatum L.: Welsrijp, 5.56, in berm op klei (opg. A. Timmerman, 1983) -- Harlingen, 10.14, zandgroeve (zie Vanellus 38, 1985: 5) -- Leuvenheim, Den Bosch, 33.46, in vochtig loofbos op klei, weinig planten (opg. S. van der Werf) -- Ooijpolder, 40.43, in vochtige putten (opg. J. Geeslings).

Oreopteris limbosperma (All.) Holub: Z. van Roden, 12.12, in greppel (B.M. van der Berg).

- Phyllitis scolopendrium* (L.) Newman: Noordwijk, Noordduinen, 30.17, zie De Strandloper 17, 1985: 19 -- Gelselaar, 34.23, in waterput (opg. Ph. Sollman).
- Pilularia globulifera* L.: Gaasterland, op enkele plaatsen, 15.25, veel (opg. D.T.E. van der Ploeg; zie Vanellus 38, 1985: 5) -- Berendonk, 46.11, in pas gegraven plas, massaal (opg. H.M. van de Steeg) -- Borkel en Schaft, 57.24, kleine groeiplaats in sloot langs de Dommel (opg. H. Lürling).
- Polystichum setiferum* (Forsk.) Woynar: Voorsterbos, 21.13, in es-opstand op keileem (opg. P. Bremer).

ANGIOSPERMAE

- Abutilon theophrasti* Med.: Laren, 34.21, in wegberm (opg. P.G. Kostelijk). Zie ook A.J.W. Rotteveel in Gorteria 13, 1986: 40.
- Adonis flammea* Jacq.: Amsterdam-W., 25.35, graanoverslag bij Westerdok (A.H.H. Denters); hier werden ook gevonden *Bromus secalinus* en *Ranunculus arvensis*.
- Agrimonia procera* Wallr.: W. van Veghel, langs toegangsweg naar Wijboschbroek, 45.55 (B.A.H. Peters).
- Agrostemma githago* L.: Lijmers, 40.35, op zavelige, ruderale grond (opg. Ph. Sollman).
- Alchemilla mollis* (Buser) Rothm.: Eijsden, industrieterrein, 61.48, op open, stenige grond, standhoudend (R. van der Meijden).
- Alisma gramineum* Lej.: Delft, Abtswoude, 37.25, diverse planten in een ondiepe sloot (R.W.J.M. van der Ham) -- Huissense waarden, 40.33, aan oever van een plas (A.H.H. Denters).
- Allium paradoxum* (Bieb.) G. Don: Beverwijk, buitenplaats Akerendam, 25.11 (J. Akkerman).
- Allium schoenoprasum* L.: Halle-Heide, 41.12, in wegberm (opg. D. Douwes).
- Allium ursinum* L.: Tandem, Westendorp, 41.22, nabij bosgebied (opg. D. Douwes).
- Althaea officinalis* L.: Giesbeek, 40.15, IJsseloever (B.C.A. Bleijerveld) -- Noorddijk Tholen, 49.12, langs slootkant (opg. C.D. van Oosten).
- Amaranthus albus* L.: Oost-Abtspolder, 37.26, opgespoten terrein met havenslib (opg. B. van As).
- Amaranthus blitum* L.: Gorinchem, Gildeweg, 38.56, in plantsoen (C.D. van Oosten) -- kerkhoven van Waalwijk, 44.37, Breda, 50.13 en Baarle-Nassau, 50.45 (opg. R. Vereijken).
- Ambrosia coronopifolia* Torrey & A. Gray: Rinnegom, 19.32, wegberm (J. Akkerman).
- Anagallis arvensis* L. subsp. *coerulea* Hartman: Winsum, 7.22, in moestuin (A. Pellekooren & K. v.d. Berg).
- Anthoxanthum aristatum* Boiss.: 25.35: zie bij *Adonis flammea* -- Oss-Berghem, 45.26, industrieterrein, veel tussen struikaanplantingen (E.J. Weeda, 1983).
- Apium repens* (Jacq.) Lag.: Schouwen, Vroongronden, 42.24, bij drinkpoeltje met sterk wisselende waterstand op zand met verstoorde venige laag (C.T. van Dorp) -- Zeeuwisch-Vlaanderen, 54.18, in reliëfrijk grasland met drassige delen (R.M. Mooij, 1983) -- idem, 55.11, in kreekrestant met o.a. *Scirpus cariciformis* (R.M. Mooij, 1983) -- idem, 54.46, Canisvlietpolder, in kreekrestant (R.M. Mooij, 1983). Zie R.M. Mooij & E.J. Weeda, Gorteria 12, 1985: 210. Deze uitgestorven gewaande soort is dus nu weer van vier vindplaatsen bekend.
- Arabis hirsuta* (L.) Scop. subsp. *hirsuta*: steengroeve tussen Winterswijk en Willink, 41.27 (F. Bos); hier werden ook gevonden *Cardaminopsis arenosa*, *Geranium*

- columbinum*, *Sanguisorba minor*, *Vulpia bromoides*. Volgens de vinder is hier grond gestort afkomstig uit Bemelen en/of België.
- Arnoseris minima* (L.) Schweigger & Koerte: Almen, 33.28, rand roggeakker (opg. W. & J.G. Anema) -- Rhenen, 39.26, rand roggeakker (opg. D. Prins).
- Aronia* × *prunifolia* (Marshall) Rehder: Terschelling, tussen Hoorn en Oosterend, 1.53, in hei (P. Ketner & H. Klees) -- Beckum, Stempelerveld, 34.26, in bos (opg. Floristische Werkgroep Twente). Aanvullingen op het verspreidingskaartje in Acta Bot. Neerl. 32, 1983: 486.
- Artemisia absinthium* L.: Delft, 37.15, wegkant (M. Sosef).
- Artemisia biennis* Willd.: Delft, 37.15, ruigte, veel (R.W.J.M. van der Ham).
- Atriplex glabriuscula* Edmonston: Ouddorp, 42.18, zeedijk O. van haven, rand spatzone, tussen stenen beschoeiing, talrijk (opg. R. van der Meijden).
- Atropa bella-donna* L.: Bergh, 40.47, oud verlaten militair terrein (opg. Ph. Sollman & P. Aukes). Hier werden ook gevonden *Cardamine impatiens*, *Cirsium oleraceum*, *Dipsacus pilosus*, *Hypericum hirsutum*, *Luzula luzuloides*. Volgens de vinders betreft het hier geen zogenaamde 'legeradvertieven', maar zijn de planten met hout uit W.-Duitsland aangevoerd.
- Barbarea intermedia* Boreau: op de spoordijk ten Z. van het Van Starckenborghkanaal, 7.43 (opg. H. Sieben) -- Midwolda, bij Buitenhof, 8.51, in talud nieuw aangelegde weg (opg. Unio) -- diverse plaatsen in omgeving Scheemda, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) -- onder Appelscha, 12.51, aan slootkant tussen bouwland (J. Oosterloo; zie ook Vanellus 38, 1985: 5) -- Castricum, 19.42, berm Zeeweg langs Schulpvaart (A.L.J. van IJendoorn) -- Zoetermeer, Westerpark, 30.57, sinds 1983 explosief uitgebreid, nu duizenden planten (J. Vos) -- Zeist-Noord, 32.42, talud nieuwe weg, 2 planten (F. van Ee) -- Esbeek, 50.38, in wegberm, 3 planten (J. Cools). De sterke toename van het aantal vindplaatsen is waarschijnlijk een gevolg van de verbeterde herkenningwijze.
- Berteroa incana* DC.: West-Knollendam, bij veevoederfabriek, 19.53, adv. (J. Akkerman).
- Blackstonia perfoliata* (L.) Hudson subsp. *serotina* (Koch ex Reichenb.) Vollmann: Schouwen, Verklikkerduinen, 42.24 (opg. J. Beijersbergen, G.J. Slob & J. Vermuë).
- Brachypodium sylvaticum* (Hudson) Beauv.: Bergen, Oude Hof, 19.12, vrij algemeen (opg. C.F. Roobeek).
- Bromus carinatus* Vahl: Apeldoorn, 33.23, langs wegrand aan muur, enkele tientallen planten (A.H.H. Denters) -- 's-Hertogenbosch, bij Carolus Ziekenhuis, 46.33 (opg. J. Bruinsma).
- Bromus diandrus* Roth: Rotterdam, spoorwegtalud, 37.27, op zand met kleiige afdeklaag, talrijk (P. Florusse & S. Gerritsen). Gezien het grote aantal exemplaren, lijkt het aannemelijk dat deze van oorsprong mediterrane soort zich aldaar reeds verscheidene jaren heeft kunnen handhaven.
- Bromus secalinus* L.: 25.35, zie bij *Adonis flammea*.
- Calla palustris* L.: bij Bakkeveen, 11.27 (opg. U.G. Hosper; zie Vanellus 38, 1985: 8; op de overige vindplaatsen in Friesland is de soort aangeplant) -- Laaghout, 58.14, in elzenbroek (opg. P. Spreuwenberg).
- Campanula glomerata* L.: Amerongse Bovenpolder, 39.24; zie G. van Dijk, De Levende Natuur 85: 86. Een kleine natuurlijke vindplaats van dit zeer zeldzame klokje.
- Cardamine impatiens* L.: 40.47; zie bij *Atropa bella-donna*.
- Cardaminopsis arenosa* (L.) Hayek: Terhorne, 11.31, parkeerplaats bij jachthaven, tussen sintels en baksteengruis, blijkbaar ingeburgerd (D.T.E. van der Ploeg & E.J. Weeda) -- boswachterij Odoorn, 17.27, langs fietspad, sinds 1980 aanwezig

- (J.H. Hilbrands) -- 41.27; zie bij *Arabis hirsuta* -- Eijsden, 61.48, spoorwegterrein, sinds 1982 (opg. M.T. Jansen; R. van der Meijden) en voormalig industrieterrein, langs beschaduwde bospaadje (R. van der Meijden). Het vermoeden van Weeda (Atlas 2: 68) dat de soort aan het inburgeren is, lijkt door het aantal nieuwe vindplaatsen te worden ondersteund.
- Carex hostiana* DC.: Gorssel, ʻJoppe, 33.27 (Ph. Sollman).
- Carex lasiocarpa* Ehrh.: Herikervlier, 34.13, oever Twentekanaal (opg. P.F. Stolwijk).
- Carex lepidocarpa* Tausch: Kathagerbeemden, 60.53, moerassige weiden (W. de Veen). Na ruim 70 jaar is deze soort op de enige bekende vindplaats teruggevonden!
- Carex pallescens* L.: Varsseveld, Idinkbos, 41.32 (Ph. Sollman) -- Wagelerbos, 62.32 (opg. Joh. de Boer).
- Carex pulicaris* L.: Ameland, vroom ten Z. van Zwanewaterduinen, 1.48 (E.J. Weeda op aanwijzing van F.J. van Zadelhof).
- Carex trinervis* Degl.: Landgoed Warnsborn, 40.12 (A.J.M. Roozen). Weer een nieuwe vondst in het binnenland van deze aan de kust vrij algemene zegge.
- Catabrosa aquatica* (L.) Beauv.: diverse plaatsen rond Scheemda, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs).
- Cerastium diffusum* Pers.: Rotterdam-O., spoorwegemplacement, 37.27 (J.Th. Verburg).
- Cerastium pumilum* Curtis: Workum, 10.54, zeedijk, vele planten (F. Rudolphy & D.T.E. van der Ploeg; zie Vanellus 38, 1985: 5) -- Molkwerum, 15.14, zeedijk (D. Douwes, zie Vanellus, hierboven). Vermoedelijk is de toename van het aantal vindplaatsen (mede) het gevolg van de recente gegevens over de standplaats en herkenningwijze van de soort. Het is echter niet uitgesloten dat de soort ook werkelijk minder zeldzaam wordt. Zie R. van der Meijden & P. Heukels, Atlas 1: 83; P. Heukels, Acta Bot. Neerl. 29, 1980: 337; E.J. Weeda, Ned. Oec. Flora 1, 1985: 192.
- Chenopodium bonus-henricus* L.: Hulhuizen, 40.44, in grazige wegberm bij dijkafrit, 18 planten (H.M. van de Steeg & A.M. Wiegmans).
- Chenopodium botrys* L.: Amersfoort, 32.33, parkeerterrein bij station, en Soesterkwartier langs spoorweg, vrij talrijk (opg. A.H.H. Denters). Gezien de sterke toename van het aantal vindplaatsen in 1985 (A. Koster, Spoorwegflora 8, 1985: 15) lijkt het gerechtvaardigd om de soort in de Standaardlijst op te nemen.
- Chenopodium hybridum* L.: Amsterdam-N., 25.35, terrein Shell-laboratorium, op aangevoerde grond (C.F. Roobeek); hier werden ook gevonden *Filago arvensis* en *Galeopsis ladanum* subsp. *angustifolia*.
- Chenopodium pumilio* R.Br.: Millingerwaard, Waalstrand, 40.44, op overstoven vloedmerk, reeds enkele jaren achtereen in weinige exemplaren (opg. H.M. van de Steeg).
- Cicendia filiformis* (L.) Delarbre: werkeiland Neeltje Jans in de Oosterschelde, op de dijk naar de Roompotsluis, 42.45, klei voor de dijk (waarschijnlijk) uit Waddengebied aangevoerd (opg. W. de Vos). Zowel standplaats als vindplaats van deze zeer bedreigde draadgentiaan zijn merkwaardig.
- Cirsium dissectum* (L.) Hill: Ruigoord, W.-havengebied van Amsterdam, 25.23, diverse planten (opg. J.M. de Graaf).
- Cirsium oleraceum* (L.) Scop.: 40.47, al geruime tijd aanwezig; zie bij *Atropa bella-donna* -- kasteel Cortenbach, 62.13, langs pad in vochtig loofbos (opg. P. Spreuwenberg).
- Clematis vitalba* L.: Rotterdam, verlaten spoorlijn, 37.27, enkele grote planten in bloei (opg. P. Florusse).
- Coronilla varia* L.: Leusden, 32.34, dichtbegroeide vochtige greppel nabij valleikanaal (E.M. Reddingius-Kobus).

- Corrigiola litoralis* L.: Almelo, stationsterrein, 28.35, tussen gruis (opg. Floristische Werkgroep Twente) -- Haaksbergen, emplacement buurtspoorweg, 34.36, in kolenen asgruis, tientallen planten (opg. W. Haenen & P.F. Stolwijk).
- Corydalis lutea* (L.) DC.: Zierikzee, 42.47, voorgevel woonhuis, reeds jaren aanwezig, en langs stenen paadje op het Bolwerk (opg. G.J.C. Buth & J. Viergever).
- Corydalis ochroleuca* Koch: Maastricht, 61.28, op stadsmuur; zie Natuurhist. Maandblad 73, 1984: 219.
- Crambe maritima* L.: Vlieland, op de Veerdam, 4.37 (F. Bos) -- Vlieland, O.-punt havendijk, 4.38 (opg. E. Blink, 1983) -- zeedijk tussen Kattendijke en Wemeldinge, 48.28 (opg. J. Eckhardt).
- Crepis tectorum* L.: Dedemsvaart-Achterveld, 22.32, in berm en in bietenakker (opg. R. Haveman) -- berm Broekweg ter hoogte van Noord-Aa, 30.47/30.48 (J.G. Vos) -- Gorsseel, 't Joppe, 33.27, ruderale strook langs spoordijk, vrij veel (Ph. Sollman & C. Westra) -- Kesteren, 39.36, in berm van nieuwe weg (opg. D. Prins) -- bij Vlissingen, 48.32 (opg. J.W. Jongepier) -- Vlissingen, Veerhaven, 48.33, op recent opgeworpen dijkje, vrij talrijk (J.W. Jongepier). Het vermoeden, dat de soort o.a. met graszaad wordt aangevoerd, is waarschijnlijk niet juist (mond. meded. A.J.W. Rotteveel).
- Cruciata laevipes* Opiz: Lekdijk Beusichem-Ravenswaaij, 39.22 (E.J. Weeda).
- Cuscuta campestris* Yuncker: Welsum, Erweg, 27.45, in perceeltje *Thymus vulgaris* (H.W. Joustra).
- Cuscuta epithimum* L.: Noordwijk, Zuidduinen, 30.16, diverse planten op *Artemisia campestris* subsp. *maritima* (E. Aartse).
- Cymbalaria pallida* (Ten.) Wettst.: Kinderdijk, 38.41, tussen basaltstenen van de Noord (R. van der Meijden). Deze fraaie en grootbloemige muurleeuwebek, endemisch in de bergen van Midden-Italië, houdt te Kinderdijk reeds sinds 1919 stand.
- Cynodon dactylon* (L.) Pers.: Huizen, Gooimeerkust, 26.41, op zandgrond langs verhard fietspad (opg. A. Farjon).
- Cyperus esculentus* L.: bij Sambeek, 46.53, aan de rand van maisakker op vrij zanderige grond (G. Bogemann, 1983). Zie ook J. Mennema in *Gorteria* 12, 1984: 135.
- Cyperus fuscus* L.: Sluipwijk, 38.13, op onlangs afgeplagd venig terreintje (T. van Calsteren).
- Desmazeria rigida* (L.) Tutin: Leeuwarden, 6.51, loskade Sneker Trekweg, adv. (opg. D.T.E. van der Ploeg, 1983) -- Middelburg, 48.23, parkeerplaats met grind, duizenden exemplaren (J.W. Jongepier).
- Dianthus deltoides* L.: nabij Huizen, 26.51, enkele planten in droge, zandige, grazige wegberm (opg. J. Frencken).
- Dipsacus pilosus* L.: Bunderbos tussen Bunde en Elsloo, 62.11 (opg. A. ten Cate & R. Flipphi) -- Slenaken, 62.42, rand loofbos (opg. P. Spreuwenberg) -- 40.47: zie bij *Atropa bella-donna*.
- Echinops sphaerocephalus* L.: Halle, 41.12, aan zandpad (opg. D. Douwes).
- Elymus caninus* (L.) L.: Meerssen, 62.11, oeverwalbos langs de Geul (P.A. Bakker, 1983) -- Kornse Boezem, 44.26, in nat populierenbos met ondergroei van *Salix caprea* (R. van der Meijden & W.J. Holverda).
- Eragrostis cilianensis* (All.) F.T. Hubbard [= *E. megastachya* (Koel.) Link]: Sas van Gent, 54.35, rand van loskade bij silo (J.W. Jongepier). Adv. met vogelzaad?
- Eriophorum gracile* Roth: W. van Maartensdijk, bij Westbroek, 31.38 (G. van Dijk). Het terugvinden van deze zeer bedreigde soort is verheugend te noemen. De laatste vondst ter plekke dateert van meer dan een eeuw geleden.
- Euphorbia seguieriana* Neck.: op dijk langs Julianakanaal, 59.58 (opg. R.T.J. Cappers).

- Filago arvensis* L.: 25.35: zie bij *Chenopodium hybridum*.
- Fumaria muralis* Sonder ex Koch: Dedemsvaart, 22.32, aan bosrand (opg. R. Haveman) -- Den Ham, 28.12, rand van maisakker (C.D. van Oosten) -- Groot Dochteren, 34.21, wegberm (opg. W. & J.G. Anema).
- Gagea lutea* Ker-Gawler: Bergen, 19.22, Oude Herenweg (C.F. Roobeek) -- Heemstede, klooster Mariënheuvel, 25.41, langs verhard pad (opg. J.M. de Graaf).
- Gagea pratensis* (Pers.) Dum.: N. van Varsveld, 41.22, langs nieuwe autosnelweg, diverse plekken, meegekomen via grondverzet? (D. Douwes).
- Gagea villosa* (Bieb.) Duby: Brummen-Rhienderen, 33.46, in schrale gazons van kerkhof, samen met *G. pratensis* (Ph. Sollman).
- Galeopsis ladanum* L. subsp. *angustifolia* (Ehrh. ex Hoffm.) Gaudin: 25.35; zie bij *Chenopodium hybridum*.
- Galeopsis pubescens* Besser: bij Rijksmuseum Kröller-Müller, Hoenderlo, 33.41, langs bospad in naaldbos op zand (opg. J. Geerlings, 1983).
- Genista tinctoria* L.: Gorssel, † Joppe, 33.27, langs spoorbaan (Ph. Sollman).
- Geranium columbinum* L.: bij Erinkvelderbrug langs de Slinge, 41.22, in struweelrand (D. Douwes & Ph. Sollman) -- 41.27: zie bij *Arabis hirsuta* -- Tholen, 43.51, op dijk (opg. R.M. Mooij).
- Geranium pyrenaicum* Burm.f.: Hank, 44.25, wegberm (C.D. van Oosten).
- Geranium rotundifolium* L.: Beverwijk, 25.11, bij broodfabriek (J. Akkerman).
- Geranium sanguineum* L.: bovenzijde slootkant ter hoogte van bos Rammekenshoek, 48.33, ver weg van menselijke invloeden, doet wild aan (A. Ovaa; 1983). Het is niet uitgesloten dat deze soort, die tot dicht bij de Z.-grens in Duitsland wild voorkomt, zich in het Deltagebied kan vestigen.
- Geum rivale* L.: boswachterij Wijboschbroek bij Schijndel, 45.45 (opg. A. Kok).
- Gnaphalium luteo-album* L.: Vlieland, kampeerterein, 4.37, in jonge eik-aanplant afkomstig uit Zundert (F. Bos) -- Z. van Baarle-Nassau, 50.45, boven rand van periodiek droogvallende sloot, 25 planten (C. Denis) -- Meinweg, 58.56, in drooggevallen plas op leesteenstortplaats met o.a. *Centaureum erythraea*, 25 planten (R.C.H.J. van Ham).
- Goodyera repens* (L.) R.Br.: bij Ravenswoud, 12.41 (opg. F. Rudolphy; zie Vanellus 38, 1985 : 9).
- Herminium monorchis* (L.) R.Br.: Lauwersmeer, 2.57, 30 planten, op zandrug (opg. D.T.E. van der Ploeg; zie Vanellus 38, 1985 : 9).
- Herniaria hirsuta* L.: Rotterdam, 37.37, achter kerkhof Crooswijk en op spoorwegemplacement, tussen de rails op zand, waarop dun laagje humus (P. Florusse; G. van Zanen) -- Simpelveld, spoorwegemplacement, 62.24 (J. Andriessen, via A. Koster). Mogelijk burgert deze soort in Nederland in.
- Hieracium aurantiacum* L.: Deventer, Colmschate, 33.17, in wegberm (E.J. Weeda).
- Hieracium cespitosum* Dumort.: Delfzijl-Zuid, 7.28, op opgespoten zand, duizenden planten (opg. M.T. Jansen) -- Anloo, 12.35, aan berm van een sloot (Unio) -- Markelo, 28.53, oude leemgroeve (opg. Floristische Werkgroep Twente).
- Hieracium cespitosum* × *pilosella* (*H.* × *flagellare* Willd.): Anloo nabij Westerholt, 12.45, langs onverharde weg (Unio) -- Mariënveld, 41.12, in grasberm, enkele tientallen planten (opg. D. Douwes).
- Hierochloë odorata* (L.) Beauv.: bosje bij de Bolderbrug, 27.17, in nat karrespoor met *Juncus effusus* (J.J. Kleuver & E.J. Weeda) -- Kornse Boezem, 44.26, in wilgenbos (R. van der Meijden & W.J. Holverda).
- Holosteum umbellatum* L.: Vreugdenrijkerwaard, 21.54, aan rand van brandnetelgroepje langs rand van stuifkuil (opg. P.A. Bakker; J.J. Kleuver & E.J. Weeda) -- Nijmegen,

- verkeersplein Jonkerbos, 40.52 (E.J. Weeda) -- Eindhoven, 51.35, begraafplaats, honderden planten bijeen op zandige grond (R. Vereijken) -- Swalmen, begraafplaats, 58.35, op graf met turfmoalm (E.C. Vellinga & E.J. Weeda).
- Hutera cheiranthos* (Vill.) Gomez-Campo: Elst, rijksweg-Z., 40.32, rond pas aangelegde bushalte, wellicht met grond aangevoerd vanuit Wijchen (opg. H.M. van de Steeg).
- Hypericum hirsutum* L.: 40.47; zie bij *Atropa bella-donna*.
- Hypericum montanum* L.: Hoenderloo, 33.42, tussen onslag op zandterrein met wat leem, samen met *H. pulchrum*, *Genista pilosa* en *G. germanica* (J.H. Ietswaart & E.J. Weeda). Na een eeuw op een oude groeiplaats teruggevonden!
- Hypochaeris glabra* L.: Roerstreek; zie Natuurhist. Maandblad 75, 1985: 30.
- Inula britannica* L.: IJssel bij Windesheim, 27.15, uiterwaard op zandige plek (L.J. Dijkstra).
- Iva xanthifolia* Nuttall: Heino, langs rijksweg, 27.17 (opg. P.F. Stolwijk) -- Z. van Nieuwendijk, 44.25, langs parallelweg van de A27 (opg. C.D. van Oosten).
- Juncus acutiflorus* Ehrh. ex Hoffm. × *alpinoarticulatus* subsp. *arthrophyllus* (Brenner) Reichg.: Punthuizen, 29.32 (J.R. Westrik; F. Eysink).
- Juncus alpinoarticulatus* Chaix subsp. *alpinoarticulatus*: Schouwen, Vroongronden, 42.25 en Zeepe, 42.34, 1982-1984 (opg. J. Beijersbergen, J. Vermuë & G.J. Slob).
- Juncus tenageia* L.f.: Breckelenkampse Veld, 29.11, plagplaats (F. Eysink).
- Kickxia elatine* (L.) Dumort.: Z. van Ittersum, 27.15, tussen ruderaal planten in aan te leggen tuin bij nieuwbouwhuis (opg. J.L. Dijkstra) -- Terneuzen, 54.16, op spoorwegemplacement, veel (opg. J.W. Jongepier) -- Eijsden, 61.48, langs spoorlijn bij station (opg. J. Cortenraad, 1983).
- Lagurus ovatus* L.: Rotterdam, Kralingen, 37.37, op trottoir Voorschoterlaan (J. Anema-Balke) -- Vlissingen, 48.32, trottoir, twee plaatsen (J.W. Jongepier).
- Lathyrus hirsutus* L.: Castricum, 19.42, op geluidswal langs weg (A.L.J. van IJzendoorn).
- Lathyrus tuberosus* (L.) Bernh.: W. van Gieten, 12.46 (F. Bos).
- Leonurus cardiaca* L.: Heilooërbos, 19.32, aan bosrand, vele planten (J. Akkerman).
- Lepidium heterophyllum* Bentham: Beilen, 17.23, aan greppel en in grasveld bij station (opg. P.F. Stolwijk) -- W. van Sleen, 17.46, tussen het gras langs fietspad, 25 planten (J.A. Hendriks) -- Heikant, 54.38, kerkhof in grasveldje (F. Bos). De verbeterde herkenbaarheid van deze soort heeft er kennelijk toe geleid dat hij minder vaak over het hoofd wordt gezien dan voorheen het geval was.
- Lepidium ruderaale* L.: eiland Griend, 5.32 of 42 (opg. G. Visser) -- Beckum, 34.16, wegberm (opg. P.F. Stolwijk).
- Linaria repens* (L.) Miller: Almen, 33.28, spoorwegovergang (opg. W. & J.G. Anema).
- Littorella uniflora* (L.) Ascherson: St. Nicolaasga, 15.18, langs ven (opg. Th. Claassen; zie Vanellus 38, 1985: 6) -- Schouwen, Verklikkerduinen, 42.24 (C.T. van Dorp) -- Nieuwkerk-de Braacken, 50.37, in sloot (opg. H. Lüring) -- Gorp, 50.37, zandwinningsplasje (opg. R. Vereijken) -- Kriekeputten, 55.22 (F. Bos).
- Luzula luzuloides* (Lamk.) Dandy & Wilmott: Epe, Norelweg, 27.34, beschaduwde greppel (W. Colaris) -- 40.47; zie bij *Atropa bella-donna*.
- Lysimachia nemorum* L.: Swalmen, 58.34, bronbos (E.C. Vellinga & E.J. Weeda).
- Malva alcea* L.: Vlaardingen, Broekpolder, 37.35 (B. van As) -- Heelweg, 41.22, tegen heg (opg. D. Douwes) -- Z. van Spaubeek, 60.52, Grijze grubbenkerkpad (W.J. Holverda, R.W.J.M. van der Ham & R. van der Meijden).
- Melampyrum arvense* L.: Arnhem, 40.23, open rand langs voetpad in *Rosa rubiginosa*-plantsoen, sinds 1981, uitbreidend, thans 50 planten (A.H.H. Denters).
- Muscari comosum* (L.) Miller: nog steeds in Zuid-Limburg; zie Natuurhist. Maandblad 73, 1984: 65.

- Myosotis stricta* Link ex R. & Sch.: Brummen-Rhienderen, 33.46, kerkhof (Ph. Sollman) -- Wijchen, Achterlo, 39.58, zandige berm (H.M. van de Steeg) -- Nijmegen, verkeersplein Jonkerbos, 40.52, grazig taludje (E.J. Weeda) -- Rijkel, 58.34, rand weiland aan de voet van de Donderberg (E.C. Vellinga & E.J. Weeda).
- Myosurus minimus* L.: Son en Breugel, 51.25, landbouwweg, weilandingangen en kunstweide, massaal (J. Bruinsma).
- Myrrhis odorata* (L.) Scop.: nabij Halle, 41.12, aan greppelrand (opg. D. Douwes).
- Narthecium ossifragum* (L.) Hudson: Fochteloërveen, 12.41, in akker en greppel langs rand van het veen (opg. C. Deerenburg) -- Hooge Boekel, 35.11, restant van populatie in kleine vochtige heide (opg. O. de Bruyn, P.F. Stolwijk & R. Bayens, 1983).
- Nepeta cataria* L.: Z. van Zandvoort, 24.47, langs fietspad door zeereep (E.J. Weeda).
- Nicandra physalodes* (L.) Gaertner: Ede, 32.57, bouwterrein; zie Kruiptnieuws april 1985: 40 -- Delft, Jaagpad, 37.15, in plantsoen (R.W.J.M. van der Ham) -- Moergestel, 51.11, langs heg langs weg (opg. R. Vereijken).
- Orchis morio* L.: Grevelingenbekken, Plaat van Oude Tonge, 43.32, nieuwe vestiging (opg. G.J. Slob).
- Origanum vulgare* L.: industrieterrein Velsen-Noord, 25.11 (J. Akkerman).
- Orobanche picridis* F.W. Schultz ex Koch: Kennemerduinen, Houtglop, 24.28, op grazige plek in vallei met laag struweel (opg. R.J. Prins & E.J. Weeda).
- Oxycoccus macrocarpos* Hill: Beetsterzwaag, bij het Witte Meer, 11.35; zie Vanellus 38, 1985: 6 -- Hoogersmilde, 17.11, in licht geëutrofiëerd ven, samen met *O. palustris* (P.A. Bakker, 1983).
- Oxycoccus palustris* Pers.: 17.11; zie bij *O. macrocarpos*.
- Parentucellia viscosa* (L.) Caruel: Halfweg, 25.33, opgespoten terrein, zeer talrijk (opg. A.H.H. Denters) -- Eindhoven, terrein Haes, 51.45, (opg. M. Spooen).
- Parietaria officinalis* L.: tussen Beverwijk en Wijk aan Zee, 19.51, bosrand (J. Akkerman).
- Petrorhagia prolifera* (L.) P.W. Ball & Heywood: knooppunt Zaandam in berm langs fietspad, 25.25 (J. Verhoek & A. Ammerlaan).
- Peucedanum carvifolia* Vill.: Amerongse Bovenpolder, 39.24; zie De Levende Natuur 85, 1984: 86 -- Zandkreekdam, 48.16, talud (J.W. Jongepier) -- veerplateau onder Kruiningen, 49.41 (C.D. van Oosten).
- Phytolacca esculenta* Van Houtte: W. van Halle, 41.12, in bosje (opg. D. Douwes).
- Picris echioides* L.: Alkmaar, Kooijmeer, 19.33, ruderaal terrein (J. Akkerman) -- Berendonk bij Alverna, 46.11, in ruigtevegetatie, één plant (opg. H.M. van de Steeg).
- Platanthera bifolia* L. subsp. *chlorantha* (Custer) Rouy: Schotsman, 42.53, duinachtige standplaats, één plant (opg. G. Geerse & J.W. Jongepier).
- Platanus × hybrida* Brot.: Meers, 59.48, op grind langs de Maas (R.W.J.M. van der Ham). De veronderstelling dat de plataan een bastaard is, is onzeker gezien het feit dat hij rijpe kiemkrachtige zaden voortbrengt. Uit aangrenzend Duitsland zijn recent waarnemingen bekend van spontane vestiging op warme vochtige plaatsen langs rivieren en kanalen. Zie K. Adolphi, Gött. Flor. Rundbriefe 18, 1984: 4; I. Kowarik, idem: 7.
- Poa bulbosa* L.: Delft, stationsterrein, 37.15, enige tientallen pollen (A. de Bakker, R.W.J.M. van der Ham, R. de Koning & M. Sosef) -- Rotterdam, spoorweg-emplacement, 37.27, op zand met kleiige afdeklaag, honderden planten (P. Florusse & J.W. Jongepier).
- Polygonum polystachyum* Wall. ex Meisner: Warnsveld, De Voorst, 33.37 (opg. W. & J.G. Anema, 1983).

- Polypogon monspeliensis* Desf.: Sneek, bij voormalige meelfabriek, 10.37 (opg. J. van der Meer) -- Rotterdam, Kralingen, metrostation Voorschoterlaan, 37.38 (J. Anema-Balke) -- Velsen, 25.11, industrieterrein en Beverwijk, 25.11, Wijkerbaan, trottoir (J. Akkerman). -- Bergen op Zoom, 49.24, tegen muur (J.W. Jongepier).
- Portulaca oleracea* L. subsp. *oleracea*: 30.54, 37.14, 44.37, 44.38, 44.54, 45.31, 45.32, 45.33, 50.17, 50.18, 50.25, 50.26 (opg. R. Vereijken; L. Quaadgras; 1983, 1984).
- Potamogeton nodosus* Poir.: Keteldiep, benedenstrooms gemaal Vossenwaard, 21.35, al een aantal jaren van deze plaats bekend (opg. G.J. Eenkhoorn-Hellenthal) -- in de Maas bij Ammerzoden tussen de kribben, 45.21, waterdiepte 0.5-1 m (W.J. Drok).
- Potamogeton praelongus* Wulf.: Tweede Exloërmond, in veenwijk, 18.11, waterdiepte 0.5 m (B. Lanjouw).
- Potentilla indica* (Andr.) Wolf: Rotterdam, Admiraliteitskade, 37.37 (J. Anema-Balke).
- Potentilla norvegica* L.: Tholen, parkeerplaats op zeedijk, 49.21 (opg. R.M. Mooij) -- Eindhoven, terrein Haes, 51.45 (opg. M. Spooen).
- Potentilla recta* L.: Tholen, 49.11, wegberm (H. Mosterdijk).
- Potentilla supina* L.: Cortenoever, 33.47, aan oever viswater aan de weg naar het Ganzenei (opg. W. & J.G. Anema, 1983).
- Pulegium vulgare* Miller: N. van Eindhoven, Ekkersrijt, 51.25 (J. Bruinsma e.a.). Deze nieuwe vindplaats is thans onder gestort zand verdwenen.
- Pulmonaria officinalis* L.: Frederiksoord, 16.36, in stinzenmilieu (opg. K. Meijer, 1983) -- nabij Heelweg, 41.22, in wegberm (opg. D. Douwes).
- Pyrola minor* L.: Markelo, 28.53, oude leemgroeve (opg. Floristische Werkgroep Twente) -- landgoed Ampsen nabij Lochem, 34.22, in larixenbestand, 50 planten (opg. G. Boedeltje op aanwijzing van J.W. Kok).
- Pyrola rotundifolia* L.: Urkerbos, 20.16, rand bospad op keileem (opg. R. Kramer, 1983).
- Ranunculus arvensis* L.: 25.35, zie bij *Adonis flammea*.
- Ranunculus hederaceus* L.: nabij Mariënvelde, 41.12, in waterloop (opg. D. Douwes) -- Renkumse Beekdal, 40.21?, in slikzone (opg. P. Aukes) -- Bostel, Tongersestraat, 45.52, in ondiep zwak stromend water van sloot met zandige bodem, zeer talrijk (R. van der Stroom).
- Ribes alpinum* L.: Z. van Obbicht, langs Kingbeek, 60.13, in Alno-Padion bos (V. Westhoff).
- Rorippa austriaca* (Crantz) Besser: Hellegatsplein, 43.36 (J. Anema-Balke).
- Rorippa austriaca* (Crantz) Besser \times *sylvestris* (L.) Besser: tussen Groote Horst en Nieuw Bergen, 46.55 (H.M. van de Steeg).
- Rubus spectabilis* Pursh: vele vindplaatsen: zie Natura 81, 1984: 47, 223, 314.
- Sanguisorba minor* Scop.: 41.27; zie bij *Arabis hirsuta*.
- Satureja vulgaris* (L.) Fritsch: N. van Hulst, 55.11, verruigd dijktaalud (R.M. Mooij, 1983).
- Saxifraga tridactylites* L.: Spijk, O. van Lobith, 40.56, zavelige, kalkhoudende open grond op kerkhof (Ph. Sollman).
- Schoenus nigricans* L.: Grevelingenbekken, Stampersplaat, 42.28 (opg. G.J. Slob). Een nieuwe vestiging in het Deltagebied.
- Scirpus fluitans* L.: N. van Oude Mirdum, Wilde Markt, 15.25 (J.A. Houtsma).
- Scrophularia vernalis* L.: Huizen, Eukenberg, 26.51, rand eikenspaartelgenbosje (opg. A. Farjon, 1983).
- Scutellaria minor* Hudson: Appen, 33.26, rabattenbosje (opg. E.J. Weeda & B.F.M. Wijlens).
- Senecio inaequidens* DC.: Oud-Zuilen, langs Zuilense Ring, 31.37 (opg. H.J. Wolters)

- Enschede, 't Wageler, 34.18, in ruigte-vegetatie langs een twee jaar oude boswal, tientallen planten (opg. P. Spee & P.F. Stolwijk).
- Senecio nemorensis* L.: Hof Espelo, 28.58, aan boszoom (opg. A. Huizinga & P.F. Stolwijk).
- Senecio vernalis* Waldst. & Kit. \times *S. vulgaris* L.: Z. van Galamadammen, 15.15 of 15.25, grazige wegberm; zie D.T.E. van der Ploeg, *Gorteria* 12, 1985: 216.
- Silene gallica* L.: Enschede, schoolterrein, 34.28, adventief met graszaad (opg. P.F. Stolwijk, 1983).
- Sisymbrium irio* L.: Alkmaar, Kooijmeer, 19.33, wegberm (J. Akkerman).
- Sisymbrium loeselii* L.: oprit Rijnbrug bij Rhenen, 39.26, wegberm (opg. D. Prins).
- Solanum nigrum* L. subsp. *schultesii* (Opiz) Wessely: 's-Hertogenbosch, kerkhof Orthem, 45.32 (R. Vereijken) -- Vlissingen, 48.32, in steegje (opg. J.W. Jongepier) -- Tilburg, 50.17, braakliggend terrein (R. Vereijken).
- Solanum sarrachoides* Sendtner: Westervoort, langs de IJssel, 40.24 (opg. K. Reinink).
- Sonchus palustris* L.: Almen, Twentekanaal, 33.38, op verspreide plaatsen (opg. W. & J.G. Anema).
- Sorghum halepense* (L.) Pers.: in berm langs rijksweg 13 tussen Den Haag en Poeldijk, 30.54 (L. Quaadgras, 1983).
- Spartina maritima* (Curtis) Fernald: Terschelling, oostpunt van het wad, 1.46 (E.C.P. Wardenaar) -- Tholen, schor in de Krabbekreek, 43.52 (R.M. Mooij). Het is merkwaardig en verheugend om te kunnen constateren dat het oorspronkelijk wilde klein slijkgras niet geheel uitgestorven blijkt te zijn, zoals tot voor kort werd aangenomen, maar dat deze soort zich zelfs heeft gevestigd in het Waddengebied, waar hij nooit te voren was waargenomen.
- Stellaria holostea* L.: Bergen aan Zee, 19.11 in *Rosa rugosa*-aanplanting (E.J. Weeda).
- Stellaria neglecta* Weihe: Brummen, bosje van Heijendaal, 33.47, en Baak, beschaduwde, weinig begroeide berm, 33.57 (beide: C.M. den Held-Jager, M.E. Noordeloos & E.J. Weeda).
- Stellaria pallida* (Dumort.) Piré: Den Nul, 27.35, begraafplaats (Unio) -- Delft, zandige berm Rijn-Schiekanaal, 37.15 (R.W.J.M. van der Ham) -- Delft, 37.16, begraafplaats Jaffa, veel in de gazons (R.W.J.M. van der Ham).
- Trifolium alexandrinum* L.: middenberm weg tussen Uitgeest en Krommenie, 19.53 (J. Akkerman).
- Typha angustifolia* L. \times *latifolia* L. (*T. \times glauca* Godron): Delft, Nootdorpse plassen, 37.16, talrijk, enkele planten van *T. angustifolia* aanwezig, *T. latifolia* ontbreekt (R.W.J.M. van der Ham).
- Valerianella carinata* Loisl.: Millingerwaard, 40.44, steenglooiing (H.M. van de Steeg & A. Wiegman).
- Verbascum lychnitis* L.: Knardijk, 26.14, op sintelpad, talrijk (H. Nuijen) -- langs vroegere spoordijk Baarle-Nassau-Turnhout, 50.54 (G. Postma & R. Buskens).
- Verbascum phlomoides* L.: duinen Oranjezon uit Oostkapelle, 42.52, kale steenachtige plaats (J.W. Jongepier).
- Verbena officinalis* L.: station Steenwijk, 16.45, tussen stenen en langs de rails, vrij veel (K. Meijer) -- Almelo, stationsterrein, 28.35, in gruis (Floristische Werkgroep Twente).
- Veronica longifolia* L.: Kuinderbos, 16.41, rand stormvlakte (opg. P. Bremer). Mogelijk een spontane uitbreiding van het areaal van deze soort.
- Veronica peregrina* L.: Sleewijk, in tuin, 38.35 of 36 (C.D. van Oosten) -- Eindhoven, begraafplaats bij de Oude Toren, 51.35 (R. Vereijken) -- station Bunde, 61.18, talrijk (A.H.H. Denters).

- Veronica triphyllos* L.: station Echt, 60.12, talrijk (A.H.H. Denters).
- Vicia lathyroides* L.: Z. van Denekamp, 29.32, in weitje langs de Dinkel (opg. J. Maresch, 1983) -- Doornsegat, 39.13, in grasveldje (E.J. Weeda).
- Vicia lutea* L.: Sirjansland, 43.31, wegberm (R. de Lig).
Vicia tenuifolia Roth: spoor bij Groesbeek, 46.13, tientallen planten (A. Koster).
- Vincetoxicum nigrum* (L.) Moench: Noordwijk, Noordduinen, 30.17, enkele planten; zie De Strandloper 17, 1985: 19. Sinds 1964 (Gorteria 2: 64) is deze Zuideuropese soort bekend van duinstruweel in de Wassenaarse duinen (30.35), waar hij zich nog steeds uitbreidt. In 1972 werd hij gesignaleerd in de kwekerij van boswachterij Noordwijk (24.57.43) en als adventief opgenomen in de Lijst voor 1972 (Gorteria 6, 1973: 190). Herbariummateriaal uit 1977 van de Golfbaan bij Noordwijk (30.17.11) werd niet in de Lijst opgenomen. De uit 1984 geciteerde vondst maakt duidelijk dat de soort in Nederland is ingeburgerd omdat deze zich ruim buiten het oorspronkelijke uurhok heeft gevestigd. Het is een hoog opgaande slingerplant met zwarte bloemen, die in Nederland goed zaad zet.
- Viola hirta* L.: Z. van Olst, 27.45, langs de IJsseldijk (J.J. Kleuver & E.J. Weeda).
- Viola persicifolia* L.: bij Tijnje, Rolbrug, 11.34, 150 planten (opg. W. Altenburg & D.T.E. van der Ploeg; zie Vanellus 38, 1985: 6) -- 's-Hertogenbosch, Moerputten, 45.31, in blauwgrasland, 80 planten (W. Lüring). Het is zeer verheugend dat van deze met uitsterven bedreigde soort van het eveneens zeer bedreigde ecotoop der blauwgraslanden een flinke nieuwe vindplaats is ontdekt, en dat hij op de vindplaats in de Moerputten is herontdekt.
- Viola rupestris* F.W. Schmidt: Kennemerduinen, Houtglop, 24.28, grazig dwergstruweel in vallei (opg. R.J. Prins & E.J. Weeda).
- Viscum album* L.: op populier bij Domburg, 48.12 (opg. A. Ova).
- Vulpia bromoides* (L.) S.F. Gray: Oude Mirdumerklif, 15.36 (opg. D. Douwes & D.T.E. van der Ploeg; zie Vanellus 38, 1985: 8) -- 41.27, zie bij *Arabis hirsuta* -- in voormalige zandgroeve bij Hilversum, 32.11 (opg. O. Goubitz) -- Schouwen, Vroongronden, 42.25 (C.T. van Dorp) -- St. Kruis, 54.21, vers sloottalud (opg. C. Jacobusse & J.W. Jongepier).
- Vulpia ciliata* Dumort. subsp. *ambigua* (Le Gall) Stace & Auquier: Schiermonnikoog, kampeerterein, 2.36, binnenduinen (A.H.H. Denters) -- Sloegebied, 48.34, met zand opgespoten terrein (J.W. Jongepier). Zie A.H.H. Denters, Gorteria 12, 1985: 241. Mogelijk hebben beide ondersoorten (zie hieronder) zich in Nederland gevestigd. Het is goed om er op te letten of zij hier ook inburgeren.
- Vulpia ciliata* Dumort. subsp. *ciliata*: Rotterdam, eiland van Brienoord, 37.48 (P. Florusse). Zie bij de vorige ondersoort.
- Xanthium orientale* L. var. *albinum* (Widder) Adema: Z. van Deventer, IJsseluiterwaard bij monding Schipbeek, 33.16 (J. Ossebaard).

Verantwoording

De Lijst van 1984 wijkt vooral af van vorige lijsten, omdat er geen aparte categorieën meer worden onderscheiden voor inheemse, adventieve en verwilderde planten. De redenen om het aantal adventieve en verwilderde soorten in de Lijst sterk te beperken, zijn nagenoeg dezelfde als die welke er toe hebben geleid, dat in de 20e druk van de Flora van Nederland een sterke beperking in het aantal niet-wilde soorten is aangebracht. Daar in de inleiding van de Flora die overwegingen niet uitvoerig zijn vermeld, is het een goede gelegenheid er hier dieper op in te gaan.

De Flora legt een grote nadruk op de wilde plantesoorten in Nederland, ongeacht het feit of de soorten oorspronkelijk inheems zijn of niet. Voor adventieven en verwilderde cultuurplanten is het criterium, dat alleen die soorten in de Flora worden opgenomen, die sinds 1970 op 10 of meer vindplaatsen zijn waargenomen. Wel opgenomen zijn in principe alle landschapsbepalende gewassen, die in belangrijke mate het biotoop bepalen waarin sommige wilde planten kunnen voorkomen, zoals bomen, struiken en landbouwgewassen met als criterium, dat er minstens 100 ha per jaar van het gewas wordt gekweekt.

De Lijst is aan deze uitgangspunten aangepast met dien verstande, dat alleen vondsten van wilde planten worden vermeld. Evenmin als opzettelijk ingezaaide of uitgeplante 'wilde' soorten, zullen begrijpelijkerwijze ook geen vondsten van cultuurgewassen in de Lijst worden opgenomen. Voor de Lijst is het begrip cultuurgewassen iets ruimer genomen: wij verstaan daaronder ook die soorten, welke als zaad (voor olie- of vogelvoerindustrie of als graszaad) of als vrucht (voor directe menselijke consumptie) worden ingevoerd. Veel van die planten waren oorspronkelijk wel adventief in ons land, omdat zij **onopzettelijk** met andere producten werden aangevoerd. Maar nu deze soorten **opzettelijk** in ons land worden geïmporteerd voor industriële of consumptieve doeleinden, kunnen vondsten van deze planten niet langer als adventief worden beschouwd, indien zij bijvoorbeeld opslaan uit gemorst vogelzaad. Voorbeelden van deze niet langer als adventiefplant te beschouwen soorten zijn de oliezaad *Brassica juncea* en *Guizotia abyssinica* en de vogelzaad *Panicum miliaceum* en *Phalaris canariensis*. In de rubriek 'Nieuws uit de literatuur III' elders in dit nummer van *Gorteria* wordt een overzicht gegeven van soorten, die (in Engeland) in ingevoerd vogelzaad worden aangetroffen. Het begrip adventief is naar onze mening evenmin van toepassing, indien een plant opslaat uit zaad van voor de consumptie ingevoerde of in ons land gekweekte vruchten: tomaat, watermeloen, augurk, vijg, druif.

Een aparte categorie cultuurgewassen wordt gevormd door de sierplanten en soorten, die voor grondverbetering worden uitgezaaid. Onder sierplanten verstaan wij naast de tuinsierplanten ook de zogenaamde aquariumadventieven zoals *Pistia* en *Myriophyllum aquaticum*; voorbeelden van soorten, die voor grondverbetering worden uitgezaaid zijn *Lupinus luteus* en *Phacelia tanacetifolia*. Op dezelfde wijze doorredenerend ligt het voor de hand, dat vondsten gedaan op vuilnisbelten en dergelijke niet meer in de Lijst worden opgenomen. De niet-wilde soorten, die wel in de Lijst worden vermeld zijn de (echte) adventieve planten, die vanaf 1970 op 10 of meer vindplaatsen zijn waargenomen. De reden om soms toch een enkele sierplant op te nemen, wordt met name genoemd.

Nu het accent in de Lijst meer dan voorheen wordt gelegd op de wilde plantesoorten is het meer dan gewenst, dat de opgaven niet alleen de soms wel erg summier vindplaats van een plant bevatten, maar vooral vergezeld gaan van standplaatsgegevens: of de bodem bestaat uit zand, klei of veen en of hij droog, vochtig of nat is; de grove structuur van de omliggende vegetatie (grasland, struweel, bos, met of zonder open plekken). Voor de interpretatie van vondsten zijn zulke gegevens van grote betekenis; zie daarvoor de algemene inleiding van Weeda's Nederlandse Oecologische Flora. In de huidige Lijst ontbreken deze standplaatsgegevens jammer genoeg in een groot aantal gevallen. Wellicht ten overvloede beelden we hier als voorbeeld een opgave-kaartje af, dat ingevuld is op een manier, die overeenkomt met onze wensen (fig. 1). Op verzoek kunnen wij deze kaartjes toezenden.

Mogelijk zullen wij soms vragen om materiaal van de gemelde vondst aan ons ter inzage aan te bieden. Vaak stellen wij het op prijs om (een gedeelte van) het gedroogde materiaal onder te brengen in de verzameling van het Rijksherbarium; de Nederlandse collectie daarvan omvat nu ca. ¼ miljoen exemplaren. Nieuw toe te voegen gedroogde planten dienen dan wel van voldoende kwaliteit te zijn en niet uitsluitend te bestaan uit

een bladfragment of een enkele bloem, en op een zorgvuldige wijze tussen kranten te zijn gedroogd. Nederland is in floristisch opzicht weliswaar zeer goed bekend, maar ook uit de huidige Lijst blijkt wel, dat de flora verre van stabiel is en dat telkens veranderingen optreden, die een goede documentatie noodzakelijk maken, willen we de kennis van onze flora verder doen uitgroeien. Voor elke bijdrage daaraan zijn wij zeer erkentelijk.

Familie Lycopodiaceae Geslacht Lycopodium
Soort selago L.
Vindplaats Ten noorden van het Blauwe Meer,
gem. Dwingelo, Drenthe
Bijzonderheden 1 exemplaar temidden van uitgestrekt
veld Calluna vulgaris
coll. no. 1138
km-hok 17.21.14 of coördinaten _____
datum 4.10.1982 vinder L.M.Jalink & M.M.Nauta

Fig. 1. Opgave-kaartje Rijksherbarium.